

Mahlakuu
23. päiv
2026

Nummör
8 (611)

Leht mass 2 €

UMƏ LEHT

VANA - VÖROMAA RAHVA UMAN KEELLEN LEHT

Kokmanni-Konsapi Tiia vahtsõst retseptiraamatust

Kae lk 2

Kuis läts Osolan maailmameistri Läti Kristini kettägolfi-koolitus

Kae lk 3

Mälehtüisi potipõllundusõst

Kae lk 4

Kullõlda saa hääd koorilaulu

RAHMANI JAN

Koorilauluhuviliidsil om ligembäl aol võimalus mi kandin kattõ hääd koorikontsõrti kullõlda. 28. mahlakuul and Põlva kultuurikeskusõn uma tegotsõmisõ 40. aastapäävä kontsõrdi segäkuur Kevadised Hetked, 3. lehekuul pidä kontsõrdiga Võrol Kandlõ kultuurimajan umma 35. sünnüpäivä segäkuur Hilaro.

Põlva segäkuuri Kevadised Hetked dirigent Tammeoro Saidi kuts kõiki huviliidsi tulõva tõsõpäävü kontsõrdilõ. «Laulami ette kõik lemmiklaulu, miä lauljil seo 40 aasta joosul olnu omma,» lupa tä.

Tammeorg löüd, et 40aastaganõ kuur om viil küländ nuur. «Ja ma esi olõ viil noorõmb, olõ seod kuuri 25 aastakka juhendanu,» kitt tä. Koori asotaja ja edimäne dirigent oll Otsa Heidi. Alostusõn kutsuti kuuri piimäkombinaadi segäkuoris, sis kultuurifondi kammõrkuoris. «Sis sai timäst 17 Kevadist Hetke vai 16, olõ nõvalt tõlõst, pallo lauljil lava pääl oll. Ja perämäne variants om sis Kevadised Hetked,» kõnõlõs Tammeoro Saidi.

Parhilla om koori nimekirän 31 lauljat. «Nooditudjil om meil üts-kats, ülejäänü laulva pääst. Ma laula näile partii linti ja sis nä koton opva laulu selges. Tuun mõttõn omma meil koorin imeinemise, kiä nii sutva.»

Laulukooril omma Tammeoro Saidi sõnno perrä kimmä kombõ, midä egä aasta tetäs. Kimmäle andas kontsõrtõ jõulu aigu. «Minevä aasta tull vahtsõnõ mõtõ: teimi jõulutuuri, kon leivä ütten kõik Põlva maakunna segäkuuri, neli kuuri. Teimi ütäl pääväl

RAHMANI JANI PILT

Segäkuuri Kevadised Hetked dirigent Tammeoro Saidi kuts huviliidsi juubõlikontsõrdilõ.

Võro segäkuuri Hilaro juubõlikontsõrt tulõ lehekuu 3. pääväl Kandlõ kultuurimajan. Kontsõrdist lähkümpä ja koorimuusiga täämbädsest saisust kõnõlõs dirigent Otsari Silja.

Määnest kontsõrti pakuti 3. lehekuul Kandlõn ja kedä kullõma oodati?

Hilaro pakk juubõlis hää tasõmõl mitund muudu koorimuusikat: nii umma ku ka võõrambat kooriklassikat Tobiasõst Uusbergini ja Händelist Schubertini, Webberi muusikalihittest Verdi oopõrikuurini välä. Väega hää miil om olla üte lava pääl Randvere Jaani orkestri ja Sikaste Janeli tandsutrupiga.

Kuis om 35aastadõ Hilaro tervüs?

Kimmäs. Hilaro om para kõrgvõrmin, nigu inne olümpiät! Meil om tävvega vidänü, et koorin om pallo aastidõpikkuisi kogõmuisi ja hää tahtmisõga koorilauljil, kellega saa tetä nõudlikku ja pingutamist tahtjat muusikat.

Määne mi kandi koorimuusiga tervüs parhilla ülepää om?

Mu meelet ei saa Võromaal kurta, mi kandi koorimuusiga oll jo häste esindet suvõl Talnan laulupidol. Muidoki kõlassõ suurõmba koori vägevämpä ku vähämbä, selle kutsu üles noid, kiä kunagõ koorin käünü: tulkõ laulma, kooriproovin lätt liss laululõ hing kah helisemäl! Esieränis huult ja tugõmist om vaia koorõlõ koolin, et mi rahvalõ nii loomuperälis koorilaulu latsi ja nuuri siän alalõ hoita.

Sännän tulõ luulõpäiv Adsoni Arturi avvus

UL

7. lehekuul loetas Sännä kultuurimõisan jäl Adsoni Arturi avvus võrokeelist luulõ. Umakeelidse luulõ ettekandmisõ mõtõ um suurõ võro luulõtajat miilde tulõta ja tõisigi kiränige võrokeelist loomingut lugõma härgütä.

Luulõpääväst oodõtas ossa võtma latsiaalatsi ja opilaisi kooni gümnäsisiteni välä. Egä lugõja kand ette üte pala – Adsoni Arturi vai mõnõ tõsõ kirotaja võrokeelidse luulõtusõ. Lugõmisõ pikkus võissi jää

nelä minodi sisse. Osavõtust tulõ teedä anda Võro instituuti Rõõmusõssa Triinulõ (triin.roomusoks@wi.ee) ildamba 30. mahlakuul. Timä käest saa lähkümbät teedüst kah küssü.

Luulõpäiv nakkas pääle kell 11. Päävü lõpõtusõs hõigatas välä «Mino Võromaa» 39. võistlusõ parõmba kirotaja. Võistlusõlõ saadõti timahava 49 kirätüüd, parõmba kirotaja avidi välä sõklu Kreutzwalddi muusõumi juhataja Hollo Aimi, Võro latsiraamadukogo juhataja Solli Kristi, oppaja Kelbä Raivo ja nuuri iist kõnõlõja Vodi Kirke Lee.

RAHMANI JANI PILT

Sännä kultuurimõisa, kon joba hulk aastit om peetü päivä, kon tulõtadas miilde kiränige võrokeelist loomingut.

OJA VILVE PILT

Käsitüünäütis «Rohkõmb ku vanaimä aovildüs». Unõhta ikäv olõküpär! MTÜ Vana-Võromaa Käsitüü esindüsöödin om vallalõ näütis, kon näet suvõmoodu õigõt korgust – heegeldedüid kübärit, miä pandva pääd käändmä ja pääd katma. Neo kübärä omma esimuudu, selle et omma puhtani käsitüü. Seo om aiglanõ muud uman ehtsän vormin. Kübärä omma näütisel välän lehekuu tõsõ nädälini. Näütüsetarõ om valla iispäävüst riidini kellä 10–15. Kotus om Keskiina kooli hoovi pääl Vabadusõ 12/2 Võrol.

MTÜ VANA-VÖROMAA KÄSITÜÜ

RAHMANI JANI PILT

Nigu egä kevväi, lei minevä puulpäävü peet Võhandu maraton mi kandi elo kõrralikult kiimä. Ütes pääväs teivä mitmõl puul uma ussõ vallalõ söõgitegijä, et maratonirahvalõ ütteneläjile kihäkinnütüst paku. Pildi pääl om kuulutustahvli, miä kuts rahvast Leevil supitelgi mano.

Vanan-Koiolan tulõ keväjäläat

Keväjälaatu peetas Vana-Koiola rahvamaja man pühäpäävü, 26. mahlakuul kellä 10–14. Laadu päält või löüdä käsitüüd, keraamikat, luudustuutit, taloja aiakaupa. Kell 13 om uuta kontsõrti, vallalõ om kogokunna kodokohvik.

Kanepi kihlkunna laulupäiv «Keväjä tsirgukõnõ»

Pühäpäävü, 26. mahlakuul kell 11 peetas Kanepi rahvamajan Kanepi kihlkunna latsi laulupäivä «Keväjä tsirgukõnõ». Üles astva umakandi kogõnu laululatsõ ja peris alostaja kah. Laulupäävüle om küllä uuta ka tunnõttut latsilauluperet Lolala.

Võro vald kuts kodo- kandin ümbre kaema

1.–2. lehekuul tulõva Võro vallan vallalidõsõ turismipäävü, miä tähendäs, et mitmõ turismiettevõtja kutsva küllä ummi tegemiisi kaema: pakutas giidituurõ, lühkeisi tsõõrikäuke, tüütärrä, maitsõelämüisi ja esieräliidsi ettevõtmiisi,

midä egä päiv pruuki ei saa.

Kõrraldaja lurasõ võimaluisi saia kokko köütvide inemiisiiga, näta põnõvit paiku ja saia niimuudu umast kodokandist inämb teedä. Tegemiisi pakutas nii seltskundõlõ-sõbrulõ ku ka vanõmbilõ latsiga, kosutust nii üümaja otsjilõ ku tühä kõtuga rändäjile. Kohe täpsembältsammu säädi, kae lehe visitvoruvald/kampaania päält.

Võro liinavalitsus uut avvomärgi-ettepanõkit

Võro liinavalitsus uut pakmiisi, kiä võissi saia 2026. aastagal liina avvomärgi. Ettepanõkin piät olõma avvomärgi kandidaadid andmõ, teedüs tuu kotsilõ, millega tä tegeles, ja põhjusõ, mille tä võissi märgi saia.

Võro liina põhimäärüsen om kirän, et avvomärg andas inemisele liina hääs tettü iist vai sis suurõ avvo kinnitüses. Liinavalitsus and ettepanõgi edesi liinavolikogolõ, kiä tege märgi andmisõ otsussõ. Ettepanõgi avvomärgi saaja kotsilõ tulõ saata Võro liinavalitsusõlõ ildamba 15. lehekuul.

UL

Nii nä leiväki mi Põltsamaa sinebi maaha!

Väega hirmsa uudis tulf: Põltsamaa sinebi tegemine lõpõtõdas är. Sõnnost tulõ õkva puudus.

Põltsamaa sinep om jo üts osa mi elost. Taa om mi uma mekk, midägi säänest, minka ütten Eesti rahvas üles om kasunu, kõik elo timäga kuun elänü. Kujota ette: võtat hapnõkapstasupi seest läbikasunu lihatükü vällä, säet leevämuro pääle, a sis äkki... olõ-i õigõt sinepit pääle panda! Proovit Soomõ makõt, purgi seest määnestki terälist ja vast midägi viil, a toda õigõt mekki saa-i üttestki kätte.

Võiolla nakkas kiäki sama retsepti perrä sinepit tegemä. A Põltsamaa sinep olõ-i ütündä timä krehtvine mekk. Sama tähtsä om timä tuubikujondus ja kõik nuu mälehtüse sinnä mano. Kuimuudu tedä om välämaalaisilõ pakutu ja määnest näko nä tuupääle omma tennü. Kuis latsilõ edimäst kõrda sinepit anti...

Mõnõ egäpäävädse ja harinu asja tähtsüs tulõ esieränis terävälle üles sis, ku mi taast ilma jäämi. Põltsamaa sinep om ütts sääne.

RAHMANI JAN
Uma Lehe päätoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitõimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja: Laivi Org, laiviorg@gmail.com

Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:

Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellmine: AS Õhtuleht Kirjastus, tellimine.ee, tel 617 7717

Tõsõ kundi otsast

Ettevõtja PINDMAA AIGAR märgotas tan ilmaasju pääle tsipa tõsõ nuka alt, ku hariligult kaema harinu oltas.

Miil muutus nigu keväjäne ilm

Lihavõttõpühä umma mu seen kõgõ tekütänü esierälidisi mõttit. Periselt um kurb, ku kiäki risti lüvväs ja tõsõ tollõ pääle pidutsõsõ ja hinnäst häste tundva. Pühäkuan tulõ pastoriherrä miilde, et palmipiõpühäl, säidse päivä inne toda kurba sündmüst, tulf Jeesus Kristus Jeruusalemma ja inemise võtiva tedä suuri juubõlduisi ja hõiskamiisiga vasta, et päästjä um tulnu. Ja kõgõst nätal ildampa olf tuusama rahvamass nii är süändünü, et käskse päästjä risti lüvväs. Siist tulõ küsimüs: kuis saa olla, et inemine nii ruttu umma miilt muut? Ütspäiv um kõik häste ja tõnõ päiv halvastõ.

Sama lugu um, ku kaemi Eesti riigi ello. Mi valimi kedägi suurõ hurraaga posti pääle, annami tälle kõik võimu ja volitusõ kätte, a mõni aig ildampa ei olõ tuuga rahul.

Pallo muutlikku miilt ja vast esiki halva tahtmist um täämbädsen maailman kah. Ku mõtõlda, mis sünnüs LähisIdan, kon kõnõldas, et häõtedäs är kurjusõjuurt. A kuis tuu kurjusõjuur ülepeä um tekkünü? Äkki tuu umgi tulnu muutlikust meelest, selle et mõnõ ao iist olf tuu, miä sääl sündü, kõlvulinõ, a mõni aig ildampa toda inämb ei tunnis-

tõda. Kost mi võtami hindäle õigusõ minnä naabri-Mari vai -Jaaniga kaklõma ja arvama, et näide elovius meile ei passi. Tuu um näide kultuur, näide elo, usk ja arvusaaminõ elust.

Ettevõtõlusõn tulõ kah muutlikku miilt ette. Mõni inemine nõstõttas kipõlt püüne pääle, a sis tulõ vällä, et tä um veidükese targõmb ku umanigu vai ülembä. Ja sis naatas täl tsiibu kärpmä ja timä tegemiisi tagasi tõmbama, et tä ülearmo korgõlõ es linnan. Ma esi olõ pruuvnu tetä kõgõ nii, et mu ümbre olnu must targõmba inemise, selle et nuu tiidvä pallo parõmbidõ, kuis asju tetä. Ma ei olõ tahtnu umma miilt muuta, ku olõ kellelegi ammõdikotussõ paknu ja lasknu täl naada ummi mõttit teos tegemä. Innembi olõ pruuvnu tunnusta ja hääs kittä.

Mi elun um ülearu hulga muutlikku miilt. Ku mi sutnu rohkõmb hindäga rahhu tetä ja esihindä tegemiisi ja asju kaia, sis võiolla meile es länü niipallo kõrda, midä tõsõ tegevä. Ja sis saanu mi olla leplikumba ja armasta seod maailma, kohe mi olõmi sündünü ja kon mi egäpääväne tüü ei olõ väega pikk. Universumi mõistõn umma mi egäute tegemise õnnõ väiku kipõn aomassinan. Proovimi ellä rohkõmb rahun, rõõmun ja armastusõ tsüklin tollõ asõmõl, et kõik aig miilt muuta.

Kokmanni-Konsapi Tiia: olõ iks luutnu, et saa är ellä nii, et ei piä sõta nägemä

Räpinä kandi Zerno õkotalo vanapernaanõ Kokmanni-Konsapi Tiia om valmis saanu raamadü «Muhe sahver», kon om är trükkit 88 tsipa kiiksuga kirja pantut lühküt nafalist hoidussõretsepti. Uuri perrä, kuis raamat valmis sai ja midä autor täämbädse ao elost arvas.

Kuis Sul tekkü huvi naada hoidussõit tegemä?

2010. aasta paiku tulf Maa-lehe hoidussõkonkurss, saadi sinnä uma mõrksa pihlõmoosi «Pihlakapaitus» ja võitsõ tuuga konkursi är. Tuust saigi huugu ja naksi vahtsit hoidussõit pruuvma. Mullõ miildüs midägi vahtsõt vällä märki. Poodi muusõl om pallo E-ainit, mul väega veidü. Panõ õnnõ moositsukõrd, tuuga om lihtsamb kiitä.

Põnnõv om tetä midägi tollõst kraamist, miä om jäänü saisma. Näütüses jäi mul kunagi ütts suur arbuus kappi saisma, tollõst sai muus tettüs.

Minevä aasta inne sügüsesõ Olustvere võistlust tei verevõpeedi-sõstramoosi. Lugu om sääne, et lätsi Jaagumäest moosi jaos põrknit ostma ja kogõmada läts kott vaihtustõ – sai 15 killo piiti. Sis ma mõtli, mis ma tuu peediga tii, a panni sõstrit mano ja tõsõ moosi tei viil tsitroniga ja sis olli nuu kõgõ populaarsõmba moosi, rahvas ostsõ.

Kas raamatun omma õnnõ makõ moosi?

Ei, mul om tah salatid kah ja sinepiid. Sinebiresepti omma mul taa raamadü kokkosäädmise aigu arhiivist kätte saadu, ma esiki es mälehtä, et nä omma hoidussidõ võigõlusõl künü ja võitnu. Raamatuh om är märgit kah, määne asi kunagi kongi midägi võitnu om.

Õkva tulf uudis, et Põltsamaa sinepit ei tetä inämb. Mis sa tuust arvat?

Mul om hallõ. Selle et ma tarvita kah Põltsamaa sinepit,

RAHMANI JANI PILT

Kokmann-Konsapi Tiia uma vagivahtsõ retseptiraamatuga.

ma ei nakka sinebipulbrist esi kiitmä, panõ iks kangõt Põltsamaa sinepit mano. Soomõ sinebi omma makõ, nuu ei kõlba. A Põltsamaa sinep om iks üle prahi, ütle ausalõ. Näütüses liha ja süldi kõrvalõ om seo priima!

Kuis taa raamat sündü?

Kirästüs Sinisukk kõlist mullõ. Ma ütli, et mul olõ-i aigu tuuga tegeldä. Läts paar nädälit müüdä, mõtli, et no om vaikus. A sis naas jäl pääle ja no om tä sis lõpus valmis.

Ku raamat seo kuu valmis sai, mis sis juhtu?

Seo om umbõs nigu Pantalõnõl, et kolm vai kuus vai mitu kõrda tah kuulsamb olõ. Küsiti, et mille ma es kõnõlõ kellelegi, et raamatut tii. Tõstõstõ, ma tei tassakõistõ är, et kiäki es tiiä. Ma esi kah es usu, et seo kunagi valmis saa ja et ma ülepeä seod tetä jõvva.

Käüt hulga laatu pite jahhu ja muusi mõõmän. Määndse omma täämbädse ao inemiisi murrõ ja rõõmu, midä kõnõldas?

No ku nüüt kütüs om kalimbas länü, sis rahvast väega vast ei liiguki. Seo aasta kotsilõ ei mõistaki üteldä, ei olõ

ütteki lauduh viil künü. Asa läävä kallimbas, rahvas nakkas rahha lugõma. Mahhekraami tahetas kül osta, a raha nakkas tuu man kah mängmä.

Kas sis seo keväjä om maaello kaiõn inämb herevüst tunda?

Kimmäle. Ku inemiisile tetäs paanikat ja kraavõ kaivõttas, tulõ hirm pääle. Ma olõ kõik aig mõtõlnu, kas tuust piirikraavi kaibmisõst määnegi kasu om vai määne mõtõ tollõl kraavil om? Druun lindas jo kraavist üle. Herevüs iks om, ilmahki ei tiiä, midä uuta. Ma olõ siia maalõ luutnu, et äkki saa nii är ellä, et ei piä sõta nägemä.

Olõt kõva asaarmastajast näütlejä. Mis and jõudu mitmõ asaga toimõnda?

Näütlemä naksi 20 aasta iist igävüse peräst. Näütlejide seltskund om häste vahva. Lava pääl olõk om ütts asi, a proovi omma laheda, sääl saa nalla ja...

Ma kül egä aasta lupa, et inämb ei lää, a olõ iks kohal. Ku nüüt häste lätt, sis äkki järgmäne aasta tulõ jäl Leevakul vahtsõnõ etendüs. Kaemi.

Küsse RAHMANI JAN

MUSTMAA ULVI PILT

Ku ilma pite ümbre hulgit, jääs iks midägi säänest silmä, miä kodokandin kah olla võinu. Moldovan trehvisi säändse vahva kiigutsõõri pääle. Tuu olf õkva latsi mänguplatsi kõrval, et imä-esä saanu rahumeelen telefonin kiiku, ku latsõ kõudsi pite turnva. Õkva tulf mõtõ, et sääne tsõõri kujuga kiiguplats sünnüsü väega häste Võro liina!

Ja viil: Võro om latsisõõr liin. Väega vahvat latsisõõr olõmist näie ma Ukrainan, kon egän bendsujaaman olf kempusun suurõ poti kõrval tsillemb kah, sääne, nigu nä latsiaian omma. Eestin olõ õnnõ ütte latsi potiga kempusu nännü – tuu om Mäeküla Pizzakioskin.

MUSTMAA ULVI

Mõtõlus

70 aasta iist klassi-ekskursioonil

Käve Tartu II keskkoolin. Kolhoosnikest vanempa sai meile läbi hädä söögikraami ja sällä-rõiva lupa. Vanempide klasse rahvas olli hendäle maal pidusid kõrraldõn sõiduraha tiinnü. Meil olf muusigakoolin opnu Larissa umba hää kõrraldaja. Meid olf kokku 25, mis tuu sis kamba pääle ütts iiskava kokku säadi ja är oppi om.

Ja läts tüüs! Kava sai mõistmisõ perrä tettü, teksti, sõna ja noodi otsitu. Larissa pere, kel olf Tähe uulitsan korter ja klaver kah, lubasi meil sääl laulõ ja näidendit opman kävvü. Poisi harjuti ummi püramiide ja muid krutskeid esi. Üts mi poissõst, kedä mi Atus kutsõ, rapuf nallu ja krutskiid mõlõmpast käüsest. Timä pidi mi esinemise numbride vahel umma vigurijuttu esitämä, et tõsõ jõudnu rõivid vaheta vai mõnt asja paika panda.

Kuis ametlikku puult kõrda saia? Võti julgusõ kokku ja lätsi lõpuklassin opnu Hainsalu Lehte käest nõvvu küsümä. Sai teedä, et vaia om Tartu rajooni täitevkomitee kultuuri-osakunnast saia luba ja piledi, medä egäl puol müvva. Ülejäänü piledi tulf tagasi viiä ja müüdüisi päält riigile lõbustusmassa.

Mi tragi kamp lepse Tartulõ lähempide kolhoose kultuuri-majjuga kuupäävä ja transpordi kokku. Sai kokku tettüs neli pitu. Inemise tulli hää meelega egäpäävädsele tüüle veidü vaeldust saama, meil olf pia tunni-ne kava.

Kõgõ tuu sehendamise man mi umma klassijuhatajat es kiusagi. Lehekuun sai tä mi abipalvõ koolidirektri käest ekskursiooni jaos luba saia. Hiitünü oppaja kaubõl hindäle julgustusõ ütten meesterahvast füüsigaoppaja. Ekskursiooni-plaanin olli Villändi ja Pärnu II keskkool, mi sõpruskuulõl külänkäämine ja liinuga tutvust saaminõ. Meile, maismaarõttõlõ, olf kõgõ oodõtumb mere viirde saaminõ, Pärnu muuli kävemi lõpuni läbi.

Ah et kuis mi sõidi? Veoauto kastin, kon vasta kabiini ja por-det pite pikä puust pingi. Sääll olf miä kellelegi, pään räti vai mütsü, põhilidsõ kummeeridü vehmämäntli, miä tuulõ iist kah kaitsõ. Oppaja olli kabiin. Pärnun saimi maada võimlan matte pääl. Meelen om meri, Koidula avvusammas, Villändi Lossimägi ja järv, kon paadisõitu teten vihhamuust likes saimi. Üttegi pahandust meil es juhtu ja läbilõigõ Eestimaast om täämbädse pääväni silmi iin. Tuul aol olf hinnana uma silmäga nättü – maja, mõtsa, lilli tiiveeren, lehmä karjamaal ja mis vili põldõ pääl kasvi. Egä vahtsõnõ kotusenimi sildi pääl olf uudis.

Täämbädse päävä noorõ lõsütäse lämmän bussin, nõna televõnin. Ei kuulõ ja ei näe medägi, kõrva omma kah kinni topitu. No mis opi-käike sa säändsile pümme-kurdele pakut?

HANIMÄGI HEIDI-HELE

Potipõllundus

RAUDKATSI ENE

Kasvi üles Kruutusõ mõisa-süämen. Sää l' joba ammu olnu tõukari ja hoolõga põldu haritu. Mu üleskasumisõ aol oll' kõvastõ inemiisi liikmist kah. Oll' targõmbat rahvast, selle et maalõ tull' koolitõduid astatundjit. Rahvast iks tull' ja lätõ, sõapagõjit oll' kah ports. Egäüts tõi ummi kombit ja arvamiisi hindägä ütten.

Moonaõõsimajju oll' kolm tükki ja noidõ vahel sõs egäl uma aiamaalapp kah. Tuu oll' nigu aamõn kerkon. Võeti mõõti ja opati ütõstõist ja vahepää l' näpäti kah. Aiamaa oll' väiku ja tuu tarvitõdi jupildõ är. Vahel tull' piiritülü, ku kiäki piiri hindä kasus edesi pandsõ. Mõni uibu panti kasuma, iks ütõs suvõsort, kas sõs «Valgõ klaar» vai «Suislepp», ja sibulaupin. Noid iks rapsiti. Üts memm oll' kadõ ja lõigas «Valgõ klaari» puu pikkupite poolõs, et ubina naabri maa pääle es sadanu.

Maategemine oll' rassõ. Kel oll' abis mõni hobõsõmiisi, mõnõlõ tull' poka põristama, mõni kaibõsõ esi. Maaha panti kardokas, sort oll' «Sulev», tuu putõ ja valgõ ihoga tsia-kardok, olli «Odenwald» ja «Väiku verrev». A viimäne oll' maa raiskaja, es kasu ilman suurõs.

Kükütõdi kapstid ja kiäki tõi ütten moodu panda kapstalooma ligistikku niiviisi, et ku nuu naksi pääd luuma, tõmmati üle üte vällä ja tuust sai hää kapsalehesupp.

Päämidse, midä viil kasvatõdi, olli piit, kaal, kūrviits, kurk, sipul. Ku oll' heldemb naanõ, sis tä jagasi iks ummi kasvõ, ku lätõs harvõndamisõs. Siimnit saia jo es olõ. Kurgisiimnit leotõdi ja panti idunõma samblo sisse. Ei tiiaiki, mille. Kurgi lasti suurõs kassu. Iks omma meelen suurõ hapnõkurgi, kon suurõ seemne seen.

Hää herne olli kimmä nimega tsukruherne. Üts osa hernist katõti kinni, et kiäki ei putussi ja järgmädse aasta seeme olõssi hindä käest. Latsil es olõki lupa esi pindre-

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

maal jõlku. Mi kävemi majandi vikipõllu pääl maiustaman. Ütskõrd oll' direktri jommin ja ai meid vikipõldu piten takan, lassõ paugu pistolist õhku. Püksi olli meil täüs.

Kardokavirkse sisse panti kasuma põlduba. Ei olõ meelen, et noid peenikeisi aiaupõ olõs olnu. No ja nuu kasvu tahtõsõ kah kaitsmist. Mäletä, et maru pallo oll' ohtjit ja noidõ tsuskaminõ tulõ viil põra näppe sisse. Ja tuu herksarõhiliinõ raudnõkõn!

A sõs tull' muudu DDT-pulbri. Tuud panti sibulilõ, põrknilõ, kapstilõ, kaalõlõ ja egäle poolõ. Tarrõ kah kirpõ ja lutikidõ jaos. Ollõv täie vasta rāti ala kah pantu. Ildampa saimi teedüst, et tuu om kihvt. Muud-samabal aol tull' dihfoss kah viil pruukmistõ.

Kūrviits panti aia viirde rämpsu sisse kasuma. Tuust tetti suppi ja marineeriti, siimnit oll' vaia järgmädse aastat. Latsilõ anti siimnit ussiroho asõmõl.

Maapuhmõ oll' ka veidükese – mitund muudu sitka ja tikõrperä. Tuukõrd sai puhmõ vaihõl pikutõdus ja pilvi kaetus ja ütõsindä oltus. No om tett tuu

uhkõ laul: puhmõ takan mõsti ja puhmõ takan kusti.

Mul ei olõ meelen, kas vabarnit kah kinkal aian oll'. Noid otsiti iks mõtsast. Maaskidõga sama lugu. Mõni muudsamb sissetulnu vast tõi. Mu latsõpõlvõn olõ õs tomatit kah lavva pääl. Kasvuhuunit kah es olõ, mõnõlõ olli klaasist lavakõsõ ja noid sis tetti vallalõ ja panti kinni. Muudsa perre kasvati sää l' redist ja salatit ja kurki.

Kardokavõtminõ oll' ütine. Vahel, ku lõunaig viina anti, lätõs võtminõ käest är. Kardokas lasti kalditiid pite läbi keldri aknõ salvõ, kost sis võeti, määnest vaia. Eläjile ja hindäle.

Mõisa aidast saiva tüülise lainus kapstariivi võtta, suurt rattaga vändätävät, ja tuu kapstatego oll' sügüse suurõmp tütü. Egäl oll' uma kapstas ja uma nipi, kuis ja mis.

Nigu keväjä aid rohilidsõs lätõs, tarvitõdi är egä rohilinõ peotäüs. Eläjile. Kel eläjjet es olõ, nuu anni tõiõsilõ. Uma sõõgi jaos võeti suurõ peotävve sibulapääõs.

Olli nipi, kuis muttõst vala saia. Külänõvukogost oll' saadõt määnegi miisi, kes püüd-

se lõksiga. Egä mutinaha iist olnu ütõs ruubli tütõtasus. Tuud massõ varumiskontor. Ku mutipüüdjä ümbre liiku, joosimi täl takan ja hõksimi: «Mutation tull'!» A õigõ aiapidäjä vei iks üüpõti sisu mutimulkõ sisse.

Tõnõ nuhtlus olli roti keldrin. Iks tull' suurõ mürinaga trepit alla minnä, et nä är lääsi. Es nä lää, tiibõndi lae all. Hirm hällvät mõistusõ.

Hirmust tulõva silmi ette nuu lihava kapstavagla, mis inne taad tusti olli. Iso lätõs är.

Mõtlõ vaihõpää l' moonamaja all nuu keldri olli uhkõmba ku elämine esi. Egälütõl oll' sää l' uma lihaannom, seene-pütt, kurgi ja kapsta.

Üts ull' mälehtüs viil. Ütel antvargil lätõs sää l' pütüst liha kaoma. Otsiti varast ja sõs tull' vällä, et perre jahipini oll' tuu, kes lihaticke vidi ja är käkse, maa sisse kraapsõ. Oi tuud söimu sõs!

Ku ma uma elo pääle lätõs, tull' jo muudsamb aig ja tull' naada umma aida pidämä. Sää l' uma hoolõ ja moodu. Ja kohe mi nüüt olõ jõudnu? Maailm arõnõs, a vana mälehtüse andva iks elolõ vunki.

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõtõ ka nimega PARM.

Drooni laskmisõ päiv.

Tossu Tilda pajatus

Lain lühküs aos

Vahtõ vabariigi alostõõaol naati mi maalõ tuuma vällämaalt maaha kantuid arvutiid, miä meile viil häste kõlvssi. Võromaa poiss sõitsõ TaInalõ panka praktikalõ. Sai ütõ tarõ TaIna poisiga. Istõva päiv läbi arvutidõ takan. Oõdagu ütõl TaIna poiss, et praktikan-dil tulõ iks liiku kah tetä. Lätsi liina pääle pito pandma. TaIna poiss pallõl Võromaa poisi käest muusiän lühküs aos lainu ja Võromaa poiss andõõgi.

Järgmäne päiv oll' poissõl tütü man pää haigõ. Kuigi kallidõ arvutidõ peräst oll' kõvva är keelet arvuditarõn suidsu tege-mine, es viisi poisi vällä minnä ja teivä vallalidsõ aknõ man suitsu. Aknõst oll' nätä, et ütõ

ülemõ tulõ majja. Poisi kistuti kipõstõ uma suidsu är.

Ülemõ näide tarrõ es tulõ ja tütü lätõs edesi. Äkki tundõõva poisi kärsähaisu. TaIna poiss oll' suidsukoni suhvlilõ tsusanu ja tuu oll' sää l' paprõ palama pandnu. Poisi kistuti tulõ ja tuuluti tarrõ.

No tull' Võromaa poissõl eel-mädõsõl pääväl ant lain miilde ja tä naas tuud TaIna poisi käest tagasi küsümä. TaIna poiss lätõs suhvlilõ mano ja ütõl, et raha oll' kõik sää l' a näet, är palli. Võromaa poiss es olõ rahul ja tulõf miilde, et lain oll' küstü lühküs aos ja tä taht tuud tagasi. «A raha olõgi mu käen väega lühküt aigu, vast veeränd tunni, ja sis oll' otsan!» jäi TaIna poissõl õigust ülegi.

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Jüripäiv

Ma kuuli raadiost, et veterani-päivä peetäs selle jüripäivä, et Pühä Jüri oll' sõamihi ja ristirütõlde kaitsja. Säidse saandit tagasi nakaõs jüripäivä pääle ka Jüriüü mäsu, kon eest-läse võitli noidõsammo võõridõ vasta, kedä Pühä Jüri hoit. Tuu pühämiisi om olnu Võro liinalõ kah väega tähtõs. Pühä Jüri kaits Võro liina ni liina pääuulits om kah timä perrä nimmat. Vinne keisri aigu oll'

tuu Georgi uulits, parhilla kand uulits Jüri nimme.

Vanarahvas pidi jüripäivä suvitsidõ põllutõie algusõs. Täambädse omma talomiihil jo poolõ põllumaa är tettü. Ja tuud kiildmist, et jüripäivä tohe-i põldu tetä vai kolista, muido meelütät mano hussõ vai pikset, piä-i inämb kiäki meeleh. A jüritulõ tetäs siämaani, et hoita kõik halvä väe kavvõmbahe.

MUDA MARI

Latsilõ

Vastus saada **ütõ nädäli joosul meiliaadrõssi pääle** latsinukk@umaleht.ee

vai postiga:

Uma Leht,
Tartu 48,
65609 Võro.

Vastussõ mano panõ kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit välläandit.

Latsinukka tugõva Võro instituut ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastus:

KIRRIV LIBLIK.

Avvohinna saa KONDOSA HENRI (6) Võroilt.

Vali' tühä kotussõ pääle õigõ sõnal!

Mahlakuu (ilm, kotus, maja) või olla' väega muutliganõ. Kõrd paistus (maa, puu, päiv) lämmähe, a tõõnõkõrd või sata' esiki (saibit, lummõ, ubinit). Vanarahvas om (tsehkendänü, kasvatanu, arvanu), et keväjäl omma' suvõ silmä', a talvõ hamba'. (Kõiv, tamm, lepp) tsilgus joba mahla ja piä nakkasõ' puil-puhmõl (lehe', pää', nõna') kasuma. Edimädse' lilli' joba (kaesõ', häitõse', puhkva'). Pääv'ä' lääv'ä' järjest (pikembäs, lühembäs, ullimbäs). Inemise' (kraamva', tegevä', kihotasõ') aian ja nurmõn tütü. Mõnõ' (eläjä', putuga', tsirgu',) omma' lõunõmaalt (edesi, siä', tagasi), a mõnõ' omma' viil tiil.

Ja kuurma su süäme all kajama lüü, täüs hõpõst hellü saa viimäne üü. J. Kaplinski

Kallis Triinu!
Olõmi sullõ toes, ku saadat är uma imä

LAANEJÕE ILME

29.03.1954 - 15.04.2026

Võro seldsi ja Võro instituudi rahvas